

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

Karol Borchólski¹

Pies jako niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 159 k.k. oraz art. 280 § 2 k.k.

Streszczenie

Autor dokonuje analizy pojęcia „niebezpiecznego przedmiotu” stanowiącego jedno ze znamion art. 159 k.k. oraz 280 § 2 k.k. W artykule skupia swoje rozważania na możliwości uznania za niebezpieczny przedmiot psa. Punktem wyjścia do szczegółowych analiz na ten temat są uregulowania prawne dotyczące psów, w tym ustawy o ochronie zwierząt, jak również szczególne formy użycia psów w służbie policyjnej oraz wykorzystania ich jako środek przymusu bezpośrednio w tym, w innych formacjach mundurowych. Ponadto autor odnosi się do wykazu ras agresywnych opisanych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz ich wpływu na pojęcie psa jako niebezpiecznego przedmiotu w rozumieniu art. 159 k.k. oraz 280 § 2 k.k.

Słowa kluczowe

Broń palna, nóż, niebezpieczny przedmiot, pies, rasy agresywne psów, psy służbowe w Policji, służba prewencyjna, kryminalna, kontrterrorystyczna, ustawa o ochronie zwierząt.

Przestępstwo bójki z użyciem broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu penalizowane w art. 159 k.k. i dokonanie rozboju

¹ Dr Karol Borchólski, prokurator Prokuratury Okręgowej w Ostrołęce delegowany do Prokuratury Krajowej, wykładowca KSSiP.

z użyciem broni palnej, noża jak również innego niebezpiecznego przedmiotu są kwalifikowanymi postaciami bójki (art. 158 k.k.) oraz rozboju (art. 280 § 1 k.k.). Bójka z art. 159 k.k. należy do kategorii przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu natomiast rozbój z art. 280 § 2 k.k. został przez ustawodawcę umieszczony w katalogu przestępstw przeciwko mieniu. Jednak zarówno art. 159 k.k. jak i art. 280 § 2 k. przewidują odpowiedzialność karną za użycie (art. 159 k.k.) lub posłużenie się (art. 280 § 2 k.k.) niebezpiecznym przedmiotem. Brak jest uregulowań ustawowych definiujących to pojęcie. Ustawodawca w art. 115 k.k., w którym znajdują się definicje niektórych pojęć użytych w kodeksie karnym, nie zdecydował się na doprecyzowanie pojęcia „niebezpieczny przedmiot”. Dlatego przez lata obowiązywania tych uregulowań orzeczenia sądów rozstrzygały w indywidualnych sprawach co może zostać uznane za przedmiot niebezpieczny (wcześniej niebezpieczne narzędzie). Przykładowo można tu wymienić stłuczoną butelkę tzw. tulipan², żelazko podłączone do prądu i rozgrzane do odpowiednio wysokiej temperatury, mogące wywołać poważne i rozległe oparzenia ciała³, policyjną pałkę typu tonfa i pałkę teleskopową⁴, gumową pałkę podobną do policyjnej⁵, płytę chodnikową⁶, przedmioty tnące takie jak siekiera, tasak, stłuczona butelka itp.⁷

Artykuł 159 k.k. stanowi *lex specialis* wobec przestępstwa bójki i pobicia z art. 158 k.k., a tym samym wyłącza zastosowanie tego drugiego artykułu w przypadku użycia w czasie bójki broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu. Zagrożenie z art. 159 k.k. polegające na użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu ujęte jest abstrakcyjnie tzn. przedmiot ten nie musi spowodować efektywnego skutku⁸. W wyroku z dnia 19 grudnia 2007 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach wskazał, że podmiotem przestępstwa z art. 159 k.k. może być – w odróżnieniu od kwalifikowanych przestępstw określonych w art. 158

² Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 marca 2022 r., sygn. II AKa 482/21, LEX nr 3370027.

³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 sierpnia 2013 r., sygn. II AKa 236/13, LEX nr 1422286.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. 260/09, LEX nr 577158.

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 lipca 2005 r., sygn. II AKa 181/05 LEX nr 167922.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. 261/04 LEX nr 157117.

⁷ Wyrok Sadu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21 marca 2012 r., sygn. II AKa 33/12, LEX nr 1162854.

⁸ A. Marek, Kodeks Karny Komentarz, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2010, s. 392

§ 2 k.k. i 158 § 3 k.k. – nie każdy uczestnik bójki lub pobicia, ale tylko taki, który używa broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego narzędzia⁹.

W odróżnieniu do kodeksu karnego z 1969 roku, który przewidywał odpowiedzialność karną za udział w bójce lub pobiciu przy użyciu „niebezpiecznego narzędzia”, kodeks karny z 1997 roku przewiduje odpowiedzialność za użycie „niebezpiecznego przedmiotu”. Zmiana ta, która z pozoru wydaje się nieznaczna, spowodowała znaczącą różnicę w definiowaniu tego pojęcia. Sformułowanie „narzędzie” ograniczało odpowiedzialność jedynie do narzędzia, które ze swej istoty było przedmiotem przeznaczonym do wykonywania określonej pracy. Takie sformułowanie uniemożliwiało pociągnięcie do odpowiedzialności sprawcy w przypadku użycia innych przedmiotów, takich jak kamień czy butelka, które nie są narzędziami¹⁰. Zatem powyższą zmianę redakcyjną należy ocenić pozytywnie, ponieważ dokonała ona niejako uporządkowania w zakresie znamion art. 159 k.k. i umożliwiła pociągnięcie do odpowiedzialności z tego artykułu sprawców używających wszelkich niebezpiecznych przedmiotów, które podczas bójki mogą stawać duże zagrożenie dla zdrowia, a nawet życia ich uczestników. W judykaturze wyodrębniono dwa podstawowe kryteria uznania przedmiotu za podobnie niebezpieczny: obiektywne właściwości konkretnego przedmiotu i możliwości spowodowania przez jego użycie niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia człowieka¹¹. Drugim kryterium jest uznanie za podobnie niebezpieczny przedmiot tego, który nie posiada obiektywnych cech niebezpieczeństwa, ale staje się taki ze względu na sposób jego użycia. Sąd Apelacyjny w Lublinie w orzeczeniu z dnia 18 lipca 2002 r., wskazał, że zmiana dokonana w kodeksie z 1997 roku jest istotna, a u jej podłoża tkwi dążenie do ograniczenia powstałej w orzecznictwie tendencji do zbyt szerokiego interpretowania pojęcia „niebezpiecznego narzędzia”. Pojęciem tym bowiem obejmowano nie tylko przedmioty, które stają się niebezpieczne ze względu na swoją konstrukcję lub właściwości (np. nóż, siekiera, kastet, łom), lecz również inne przedmioty, które „stają się” niebezpieczne ze względu na sposób ich użycia (np. kij, pasek skórzany, garnek metalowy itp.). W art. 159 k.k. chodzi o przedmioty niebezpieczne ze względu na swoją konstrukcję lub właściwości, z wyraźnym pominięciem tych, które stają się niebezpieczne ze względu na sposób ich użycia. Dlatego też, je-

⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 grudnia 2007 r., sygn. II AKa 429/07, Prokuratura i Prawo 2008, dodatek „Orzecznictwo”, nr 9, poz. 24.

¹⁰ B. Michałski, Komentarz do Kodeksu Karnego Część Szczegółowa Tom I, pod red. A. Wąska, Wydawnictwo CH Beck 2006, s. 383.

¹¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. II AKa 168/19, LEX nr 3108305.

żeli powołane problemy w zakresie tego pojęcia w praktyce mogą budzić takie przedmioty, jak stłuczona butelka z ostrym kantem i inne przedmioty kłujące, to należy wykluczyć z zaliczenia do tej kategorii przedmiotów niebezpiecznych kij, ciężki garnek, popielniczkę czy drewniany stołek¹².

Ustawodawca w art. 159 wymienia broń palną i nóż, które ze swej istoty są przedmiotami niebezpiecznymi. Wyliczenie tych przedmiotów ma charakter przykładowy. Wymienienie w przepisie noża, który ze względu na swoje właściwości i sposób użycia jest przedmiotem niebezpiecznym, stwarzającym bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia człowieka, stanowi wskazówkę interpretacyjną dla zdefiniowania „innego niebezpiecznego przedmiotu”¹³. Wyliczanie w przepisie poszczególnych niebezpiecznych przedmiotów należy uznać za niecelowe z uwagi na ich znaczną liczbę. Uściślenia w zakresie innego niebezpiecznego przedmiotu dokonuje judykatura na podstawie określonych stanów faktycznych związanych z konkretnymi przedmiotami. W wyroku z dnia 24 kwietnia 2002 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, że użycie sformułowania innego niebezpiecznego przedmiotu oznacza, iż może to być jedynie taki przedmiot, którego niebezpieczeństwo użycia porównać można z niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia człowieka, jakie stwarza użycie broni palnej lub noża. Sąd stwierdził, że przedmiot takiego nie posiada elastyczny kawałek gałęzi o średnicy nieprzekraczającej 1,5 cm, a porównanie go do kija baseballowego nie znajduje żadnych podstaw¹⁴.

Samo posiadanie czy nawet posługiwanie się podczas bójki niebezpiecznym przedmiotem nie powoduje jeszcze odpowiedzialności z art. 159 k.k., ponieważ ustawa przewiduje karalność dopiero w wypadku „użycia” broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu¹⁵. Zatem posiadanie, chwycenie przedmiotu do ręki czy też demonstrowanie go innym uczestnikom bójki powoduje jedynie abstrakcyjne niebezpieczeństwo, które nie jest penalizowane przez art. 159 k.k. Dopiero wykorzystanie szczególnych właściwości broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu oraz sposób ich użycia stwarzają konkretne niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia jej uczestników¹⁶. Podmiotem

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 lipca 2002 r., sygn. II AKa 157/02, Prokuratura i Prawo 2003, dodatek „Orzecznictwo”, nr 4, poz. 24.

¹³ B. Michalski, Komentarz do Kodeksu Karnego Część Szczegółowa Tom I, pod red. A. Wąska, Wydawnictwo CH Beck 2006, s. 382.

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2002 r., sygn. II AKa 115/2002, KZS 2002, z. 12, poz. 57.

¹⁵ A. Marek, Kodeks Karny Komentarz, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2010, s. 393.

¹⁶ B. Michalski, Komentarz do Kodeksu Karnego Część Szczegółowa Tom I, pod red. A. Wąska, Wydawnictwo CH Beck 2006, s. 382.

przestępstwa może być taki uczestnik bójki, który używa niebezpiecznego przedmiotu, nawet w sytuacji gdyby było ono nieskuteczne¹⁷. „Używa” jest pojęciem węższym od znamienia „posługuje się” określonego w art. 280 § 2 k.k., ponieważ nie obejmuje takich czynności, jak: trzymanie niebezpiecznego przedmiotu w ręku, demonstrowanie go, wymachiwanie nim, posiadanie przy sobie, okazywanie, manipulowanie przy nim itp., nawet gdyby miało to zapowiadać i poprzedzać jego użycie. W przypadku użycia broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, chodzi o jego faktyczne zastosowanie przeciwko dobrom takim jak życie i zdrowie człowieka. Nie chodzi zatem o abstrakcyjne zagrożenie dla tych dóbr, ale o zaatakowanie ich lub bardzo konkretne zagrożenie, a nie tylko o wywarcie zastraszającego wrażenia w sferze psychiki ofiary pobicia lub uczestników bójki¹⁸. Odpowiedzialność karna z art. 159 k.k. jest surowsza niż w przypadku art. 158 k.k. Przestępstwo bójki lub pobicia z użyciem broni, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Jak wskazał Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 22 października 1985 roku szczególnie groźne są przejawy wyjątkowej brutalności i zawziętości sprawców używających niebezpiecznych przedmiotów. Z tego powodu zdarzenia takie wymagają skutecznych działań karnoprawnych i na sprawcach zdarzeń powinien spoczywać akcent stosowanych środków karnych¹⁹. Jeszcze wyższą sankcję karną przewiduje art. 280 § 2 k.k., zgodnie z którym sprawcy rozboju posługującemu się niebezpiecznym przedmiotem grozi kara od 3 lat pozbawienia wolności.

Punktem wyjścia do dalszych rozważań na temat uznania za niebezpieczny przedmiot również psa jest wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który w wydanym orzeczeniu wskazał, że pies rasy amstaff, którym oskarżony szczuł pokrzywdzonych, jest „innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem”, co broń palna lub nóż, choć fizycznie nie ma identycznych właściwości jak te przedmioty. Sąd podkreślił, że z analizy językowej przepisu widać, że do kręgu desygnatów niebezpiecznego przedmiotu ustawodawca zalicza nie tylko te, które są identyczne z nożem czy bronią palną, a tylko dla sposobu ich określenia nakazuje zbadanie ich relacji do broni palnej lub noża, które stwarzają jakby „wzorcową” możliwość spowodowania u człowieka ran albo i groźniejszych skutków.

¹⁷ A. Marek, Kodeks Karny Komentarz, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2010, s. 393.

¹⁸ V. Konarska-Wrzošek, Kodeks Karny Komentarz, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2020, s. 849.

¹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1985 r., sygn. III KR 322/85, OSNKW 1986, nr 7–8, poz. 49.

W dokonywanej ocenie należy (...) zbadać, czy jego właściwości eksterierowe i interierowe predystynują go do ataku na człowieka. Właściwości psa takie jak silna budowa, a także agresja, zajadłość i nieustępliwość, upoważniają do zaliczenia go do kategorii przedmiotów podobnie niebezpiecznych, co nóż lub broń palna. Jak wskazał Sąd szczucie psem ofiary jest bez wątpienia doprowadzeniem jej do takiego stanu, że nie jest ona w stanie podjąć obrony, a przez to może być środkiem służącym realizacji celu przestępczego²⁰. Podobne stanowisko zajął już Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 2 października 1994 roku wskazując, że zawarte w art. 210 § 2 k.k. z 1969 r. (obecnie 280 § 2 k.k.) ustawowe znamię określone ogólnym pojęciem „posługuje się (...) innym, niebezpiecznym narzędziem” obejmuje swoim zakresem również szczucie psem pokrzywdzonego, wtedy, gdy w jego wyniku następuje atak psa, którego właściwości eksterierowe (duża, silna budowa) i interierowe (agresja, zajadłość, nieustępliwość) powodują stan realnego zagrożenia dla zdrowia, a nawet życia ofiary, zaś zamiarem sprawcy było posłużenie się psem, jako narzędziem służącym do obezwładnienia napadniętego w celu zawładnięcia jego mieniem²¹. W doktrynie również wyrażany jest pogląd, że posłużenie się niebezpiecznym zwierzęciem, np. psem, może w zależności od konkretnej sytuacji być uznane za użycie niebezpiecznego przedmiotu lub środka obezwładniającego²².

Mając na uwadze powyższe definicje niebezpiecznego przedmiotu w tym poglądy doktryny jak również orzecznictwo dotyczące tej tematyki w dalszej części artykułu postaram się przybliżyć uregulowania prawne dotyczące psów w polskim ustawodawstwie, ich roli w poszczególnych formacjach zbrojnych jak również właściwości jakie powinien posiadać, aby można było uznać go za niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 159 k.k. oraz art. 280 § 2 k.k.

Aktualnie na świecie istnieje ok. 344 ras psów²³, które znacznie różnią się pod względem wielkości, usposobienia, a przede wszystkim przeznaczenia. Możemy wyróżnić m.in. psy myśliwskie, pasterskie, stróżujące, ratownicze, terapeutyczne, służbowe, sportowe, gończe, do towarzysstwa. Natomiast największa organizacja kynologiczna na świecie (FCI) skupia

²⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 sierpnia 2005 r., sygn. II AKa 135/05, LEX nr 178039.

²¹ Wyrok Sadu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2 października 1995 r., sygn. II AkR 204/95, OSA 1995, nr 10, poz. 41.

²² M. Kulik, Kodeks Karny Komentarz aktualizowany, M. Mozgawa (red.), M. Budyń-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, LEX 2023 r.

²³ <https://www.josera.pl/poradnik/wiedza-o-psach/psy-rasy-wedlug-fci.html>.

91 krajów członkowskich i określa 10 grup psów w zależności od pochodzenia, przeznaczenia, użytkowości i wyglądu psa²⁴. Psy pomiędzy sobą różnią się nie tylko przeznaczeniem, lecz również są w znacznym stopniu zróżnicowane pod względem wielkości, począwszy od największych dogów niemieckich (do 90 cm i 90 kg), irlandzkich wilczarzy (do 79 cm oraz min 54,5 kg), po najmniejsze jakim są Chihuahua (do 25 cm oraz do 3 kg)²⁵. Jednak czy na podstawie rozmiaru psa można już z góry założyć, że osobniki danej rasy można uznać za niebezpieczny przedmiot? Jak wskaże w dalszej części artykułu są psy niewielkich lub średnich rozmiarów, które mogą być bardziej niebezpieczne od innych większych ras. Wśród dużych ras psów są takie, które ze względu na swój charakter i usposobienie są łagodne, nieagresywne i przez to również nie są uznawane za niebezpieczne, określa się je jako „łagodne olbrzymy”. Wielkość psa to jedna z przesłanek, która może decydować o uznaniu go za niebezpieczny przedmiot jednak nie jest to kryterium jedyne. W dokonaniu oceny uznania psa za niebezpieczny przedmiot oprócz rasy psa, która posiada określone cechy fizyczne należy mieć na uwadze przede wszystkim właściwości psychiczne w tym jego temperament, cechy osobnicze. Duże znaczenie ma również indywidualna sytuacja, w której doszło do przestępstwa. A zatem należy zastanowić się jakie kategorie czy też rasy psów mogą zostać uznane za niebezpieczny przedmiot.

Zgodnie z art. 1 ustawy o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. zwierzę jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia nie jest rzeczą. Należy jednak zwrócić uwagę na ust. 2 powyższego artykułu, który wskazuje, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie, do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy. Zatem powyższe przepisy ustawy o ochronie zwierząt nie kolidują z uznaniem, iż w rozumieniu prawa karnego pies może być uznany za niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 159 k.k.²⁶

W polskim ustawodawstwie brak jest uregulowań dotyczących psów niebezpiecznych jednak na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, po zasięgnięciu opinii Związku Kynologicznego w Polsce, ustalił w drodze rozporządzenia wykaz ras psów uznawanych za agresywne. Podstawą sporządzenia takiego wykazu była konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ludzi

²⁴ I. Przeczek, *Psy rasowe*, Wydawnictwo SBM sp. z o.o., Warszawa 2016, s. 28–39.

²⁵ I. Przeczek, *Psy rasowe*, Wydawnictwo SBM sp. z o.o., Warszawa 2016, s. 12.

²⁶ B. Michalski, *Komentarz do Kodeksu Karnego Część Szczególna Tom II*, pod red. A. Wąska, Wydawnictwo CH Beck, 2006 r., s. 806.

i zwierząt²⁷. Rozporządzenie uznaje za agresywne 11 ras psów, wśród których są: amerykański pit bull terier, pies z Majorki (*Perro de Presa Mallorquin*), buldog amerykański, dog argentyński, pies kanaryjski (*Perro de Presa Canario*), tosa inu, rottweiler, akbash dog, anatolian karabash, moskiewski stróżujący oraz owczarek kaukaski²⁸. Wykaz ten ma charakter zamknięty, a od 2003 roku nie był zmieniany ani uzupełniany. Obejmuje on przede wszystkim psy dużych ras takich jak dog argentyński, tosa inu, owczarek kaukaski czy rottweiler. Samo określenie w rozporządzeniu psów wymienionych w nim ras jako agresywne wydaje się nie być do końca precyzyjne, ponieważ część z ras przedstawionych w rozporządzeniu ma skłonności do agresji jednak jej stopień jest oczywiście zależny od sposobu prowadzenia psa i jego ułożenia przez właściciela. Można zaryzykować stwierdzenie, że w zasadzie każdy pies może być agresywny, wszystko zależy od jego przeszkolenia, wytresowania i wychowania przez właściciela. Sporządzenie takiego wykazu jest jednak pomocne do sprawowania swoistej kontroli nad osobami, które posiadają takie rasy. Z całą pewnością może on być swoistym wskazaniem do uznania psa za niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 159 k.k. oraz 280 § 2 k.k. Nie należy jednak wykazu traktować jako katalogu zamkniętego i ograniczać się tylko do psów w nim wymienionych. Poza wykazem znalazły się niektóre rasy zyskujące w Polsce coraz większą popularność, które potencjalnie mogłyby się tam znaleźć, a są to przede wszystkim: cane corso, doberman, owczarek środkowoazjatycki (tzw. azjata), bulterier czy też coraz częściej widywany na polskich osiedlach american staffordshire terier (*amstaff*). Dokonując analizy uznania psa za niebezpieczny przedmiot oprócz opisanych powyżej psów rasowych nie można zapominać o tzw. mieszańcach. Znaczna liczba obecnych ras to tak naprawdę psy, które powstały w wyniku mieszania innych ras jak chociażby amstaff, wyhodowany w wyniku skrzyżowania teriera z buldogiem. Krzyżowanie ras zmierza do uzyskania jak najlepszych cech użytkowych psa jednak może też prowadzić do wzmocnienia niektórych niepożądanych cech takich jak agresywność. Jak już wspominałem, nie można ograniczać jedynie do wykazu psów agresywnych w zakresie uznania psa za niebezpieczny przedmiot. Należy przede wszystkim skupić się na tzw. cechach użytkowych oraz indywidualnych danego psa.

²⁷ Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 572).

²⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne (Dz.U. z 2003 r., Nr 77, poz. 687 z dnia 8 maja 2003 r.).

Ustawa o ochronie zwierząt przewiduje konieczność uzyskania zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w przypadku prowadzenia hodowli lub utrzymywania psa rasy agresywnej. Zezwolenia, takiego nie wydaje się lub cofa w sytuacji, gdy pies będzie lub jest utrzymywany w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt²⁹. W wyroku z 14 lutego 2019 roku³⁰ Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, że ocena spełnienia warunków z art. 10 u.o.z w kontekście tego, czy pies będzie lub jest utrzymywany w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt musi być przeprowadzona możliwie szeroko, a zatem nie może być przeprowadzona w oderwaniu od aspektów podmiotowych. Osoba taka powinna dawać rękojmię utrzymywania psa w sposób, który nie będzie stanowił zagrożenia dla ludzi i zwierząt. Zaznaczyć należy, że brak jest jednak w ustawie wymogów, określających właściwości posiadacza psa niebezpiecznego. Daje to możliwość ubiegania się o takie pozwolenie każdemu³¹.

Należy zwrócić uwagę, że samo naruszenie przepisów dotyczących hodowli lub trzymania psa rasy uznanej za agresywną bez wymaganego zezwolenia jest wykroczeniem uregulowanym w art. 37a ustawy o ochronie zwierząt, które zagrożone jest sankcją aresztu lub grzywny. W razie ukarania za wykroczenie Sąd może orzec przepadek takiego psa³². W ocenie Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze dla wypełnienia znamion z art. 37a ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt nie ma znaczenia charakter ani osobowość psa. Nie ma znaczenia czy jest on łagodny, w jakich warunkach się wychowywał, czy stwarzał zagrożenie dla ludzi. Sąd podkreślił, że należy on do rasy uznawanej za niebezpieczną z uwagi na predyspozycje fizyczne, w tym skłonność do dominacji, które, jeśli nie zostaną ograniczone przez socjalizację, mogą stanowić zagrożenie w kryzysowej sytuacji. Nakaz z art. 10 ust. 1 ustawy ma charakter formalny i bezwzględny, powszechnie obowiązujący, a ustawa nie przewiduje żadnych wyłączeń³³. Jak wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu ocena czy pies będzie lub jest utrzymywany w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt musi być przeprowadzona możliwie szeroko, tym samym nie może być przeprowa-

²⁹ Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 572).

³⁰ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. IV SA/Po 1138/18, Legalis nr 1889766.

³¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne (Dz. U. Nr 77, poz. 687).

³² Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 572).

³³ Wyrok Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. VI Ka 178/17, Legalis nr 2150776.

dzona w oderwaniu od aspektów podmiotowych. Osoba ubiegająca się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie hodowli lub utrzymywanie psa rasy uznawanej za agresywną powinna dawać rękojmię utrzymywania zwierzęcia w sposób, który nie będzie stanowił zagrożenia dla ludzi i zwierząt³⁴.

Jak wskazuje W. Kotowski rasy psów agresywnych powinny być w miejscu publicznym zawsze na smyczy i w kagańcu. W ocenie autora trzymanie luzem psa rasy wymienionej się w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji stanowi wykroczenie, nawet w sytuacji, gdy pies zachowuje się przyjaźnie wobec otoczenia. Jednocześnie W. Kotowski podkreśla, że również psy niebędące na liście, a wykazujące agresywność powinny być wyprowadzane w kagańcu i na smyczy. O ile samo już uznanie rasy psa za agresywną przesądza o jego potencjalnej agresywności, o tyle u innych ras, jak i ras mieszanych należy mieć na uwadze faktyczną agresywność lub gabaryty zwierzęcia³⁵.

Jak podkreśla M. Goettel w przypadku zwierząt pozostających w zależności od człowieka, istotnego znaczenia nabiera stosunek ludzi do zwierząt. Sprawowanie nadzoru nad zwierzętami stwarza możliwość sterowania (w większym lub mniejszym stopniu) ich poczynaniami. Jednak brak po stronie człowieka elementarnych umiejętności, wyobraźni, należytej staranności, a nierzadko też zła wola stwarzają sytuacje groźne dla otoczenia. M. Goettel wskazuje, że szczególnie groźne jest niewłaściwe obchodzenie się z psami ras uznanych za agresywne w tym puszczenie ich luzem, bez żadnych zabezpieczeń³⁶.

Według W. Radeckiego *ratio legis* art. 10 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt przemawia za tym, aby objąć nimi także mieszańce ras uznawanych za agresywne. Zauważa, że taka wykładnia ma charakter rozszerzający, ale argumentuje ją zdrowym rozsądkiem. Wskazuje przy tym, że nawet gdyby jej nie uznać, można dokonać oceny utrzymywania mieszańca psa wskazanych ras według art. 77 k.w.³⁷ Odmiennego zdania jest K. Kuszelewicz, która wskazuje, że co prawda mieszańce psów ras uznanych za agresywne wymagają co do zasady większych środków ostrożności w zakresie ich utrzymywania, jednak w jej ocenie wykładnia rozszerzająca zaproponowana przez W. Radeckiego nie znajduje opar-

³⁴ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. VI SA/Po 1138/18, Legalis nr 1889766.

³⁵ W. Kotowski, Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia, Kodeks Wykroczeń. Komentarz, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2009, s. 471.

³⁶ M. Goettel, Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2013, s. 319–320.

³⁷ W. R a d e c k i, Ustawy o ochronie zwierząt. Komentarz, Wydawnictwo Difin 2015, s. 97.

cia w przepisach. Ustawa bowiem wyraźnie stanowi o psach rasowych, czyli takich, które posiadają stosowną metrykę urodzenia. W ocenie K. Kuszelewicz nie będzie miał zastosowania do mieszańców psów ras niebezpiecznych również art. 77 k.w., który sankcjonuje niezachowywanie zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia albo niezachowanie zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia, które swoim zachowaniem stwarza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia człowieka. Czynem zabronionym będzie zatem dopiero niezachowanie środków ostrożności w stosunku do konkretnego zwierzęcia, a nie sam fakt posiadania psa, będącego mieszańcem rasy uznawanej za agresywną³⁸.

W tym miejscu należy tylko zasygnalizować, że przepisy prawa cywilnego również zawierają uregulowania dotyczące odpowiedzialności właściciela za posiadane zwierzęta w tym również psy. Przy tym art. 431 k.c. znajduje zastosowanie tylko w tych przypadkach, w których zwierzę odgrywa rolę czynną do tego stopnia, aby jego zachowanie można uznać za bezpośrednią przyczynę szkody. Natomiast w sytuacji, gdy zwierzę jest bierne, a zatem gdy jest tylko narzędziem w rękach człowieka i posłuszenie wykonuje jego polecenia, wówczas nie jest to szkoda wyrządzona przez zwierzę (art. 431 k.c.), lecz przez człowieka (art. 415 k.c.)³⁹.

Omawiając zagadnienie dotyczące uznania psa za niebezpieczny przedmiot nie sposób pominąć uregulowań dotyczących psów, które wykorzystywane są w służbach w tym w Policji, Straży Granicznej czy Wojsku Polskim. Na kontynencie europejskim psy w Policji były wykorzystywane od końca XIX wieku głównie w służbie patrolowej, w Wielkiej Brytanii były to Foksteriery. Pierwsze użycie psa policyjnego na ziemiach polskich miało miejsce w 1913 r. w Krakowie i był to Doberman użyty do tropienia⁴⁰. Psy pracujące w polskiej Policji pochodzą z zakupów dokonywanych przez komisje policyjne od hodowców i osób prywatnych. Kwalifikacja następuje podczas prób polowych sprawdzających charakter psa, w tym: aportowanie, szukanie ukrytego przedmiotu, obrona opiekuna oraz ściganie osoby uciekającej, badanie reakcji na strzał, a także samodzielności i czujności. Psy dokładnie sprawdza się pod względem zdrowotnym i dopiero końcowy wynik określa predyspozycje psa do tresury w Policji i wpływa na decyzję o jego zakupie. Szkolenie psów rozpo-

³⁸ K. Kuszelewicz, Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2021, s. 165.

³⁹ M. Wilejczyk, Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta pozostające pod opieką człowieka, Przegląd Sądowy 2016, nr 9, s. 110–118.

⁴⁰ J. Widałki, Kryminalistyka, Wydawnictwo C.H Beck 2008, s. 159.

czyną się w przedziale wiekowym 12 miesięcy – 2 lata. Przewodnikami tych psów są policjanci, którzy do tego typu służby zgłoszą się na ochotnika i ukończą specjalistyczne szkolenie. Każdy pies używany w służbie musi mieć aktualny atest i pracuje wyłącznie w swojej specjalności. Najczęściej swoją służbę w Policji psy kończą w wieku ok. 9 lat⁴¹.

Zgodnie z zarządzeniem Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 roku w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji psy pracujące w Policji dzieli się na trzy główne kategorie: w służbie prewencyjnej, w służbie kryminalnej oraz w służbie kontrterrorystycznej – bojowe. Psy w służbie prewencyjnej dzielą się na patrolowe, tropiące, patrolowo – tropiące, do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych, zapachów broni palnej i amunicji, do wyszukiwania narkotyków, do szukania zwłok ludzkich na lądzie i do wyszukiwania zwłok na wodzie⁴². W polskiej Policji służy prawie 900 psów służbowych, wśród których najliczniejszą kategorię stanowią psy patrolowo-tropiące (459 psów), które są używane m.in. do przeszukania terenu i pomieszczeń, pościgu za osobą, podczas zasadzek, jak również stanowią pomoc w trakcie interwencji, zatrzymania osoby, czy też doprowadzania i konwojowania. Psy kategorii patrolowej (51 psów) realizują działania prewencyjne. Natomiast psy kategorii bojowej (6 psów) używane są w służbie kontrterrorystycznej. Psy tropiące (66) używane są do tropienia śladów ludzkich na miejscu zdarzenia oraz przeszukania terenu w celu odnalezienia osób zaginionych. Kolejną istotną grupą są psy do zadań specjalnych, które używane są do wyszukiwania narkotyków (163 psów), zapachów materiałów wybuchowych oraz broni palnej i amunicji (101 psów). W Policji używane są również psy do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie (15 psów) i na wodzie (4 psy) oraz psy do badań osmologicznych (30 psów). Preferowanymi rasami do szkolenia i tresury w Zakładzie Kynologii Policyjnej są owczarek niemiecki oraz owczarek belgijski⁴³, jednak w polskiej Policji używa się obecnie 13 ras psów. Wśród nich można wymienić takie jak: owczarek niemiecki, owczarek belgijski malinois, owczarek holenderski, labrador retriever, wyżeł niemiecki, posokowiec bawarski, bloodhound, foksterier, parson russell terier, terrier walijski,

⁴¹ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli o współczesnych metodach dowodzenia przestępstw*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020, s. 117–118.

⁴² § 30 zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji.

⁴³ Centralny Dobór Psów do Służby w Policji – Aktualności – Centrum Szkolenia Policji (csp.edu.pl).

plóchacz niemiecki, ogar polski oraz mały munsterlander⁴⁴. Jednym z miejsc, w którym szkolone są psy jest Zakład Kynologii Policyjnej (ZKP) w Sułkowicach, będący ogniwem w strukturach Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Jego podstawowym zadaniem jest szkolenie psów służbowych oraz przewodników tych psów⁴⁵. Realizowane są tam kursy dla przewodników psów, wykorzystywanych przez formacje specjalne w tym dla przewodników psów do działań bojowych, którego uczestnikami są policjanci z Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych Policji. Psy bojowe to wysokiej klasy specjaliści, podobnie jak ich przewodnicy. Jak podkreśla W. Zubrzycki⁴⁶, psy bojowe, jak i te szkolone w innych kategoriach, są nieocenione w działaniach pododdziałów antyterrorystycznych. Dzięki ich umiejętnościom znacznie szybsze i bezpieczniejsze jest poszukiwanie osób ukrywających się jak również zatrzymywanie niebezpiecznych przestępców w szczególności, gdy są uzbrojeni. W grupach specjalnych służą także psy innych kategorii, m.in. do wyszukiwania materiałów wybuchowych, narkotyków, i to one zostały poddane retresurze na potrzeby specjalnych oddziałów szturmowych w trybie specjalnie opracowanego programu szkoleniowego⁴⁷.

W szerokim katalogu zastosowań psów policyjnych, w zakresie rozważań dotyczących uznania psa za niebezpieczny przedmiot, na uwagę zasługuje przede wszystkim możliwość użycia psów do działań w służbie kontrterrorystycznej, zasadzek i działań blokadowych, podejmowania działań w przypadkach określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, realizacji zadań związanych z ochroną porządku lub bezpieczeństwa publicznego w trakcie zabezpieczenia imprez masowych i zgromadzeń. W zasadzie w realizacji każdego z wymienionych powyżej zadań psy policyjne występują niejako w roli „przedmiotu” w rękach policjantów stojących na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przepisy te przewidują możliwość wykorzystania predyspozycji określonych ras psów w pracy policyjnej i realizacji zadań

⁴⁴ <https://www.policja.pl/pol/aktualnosci/219520,Psy-sluzbowe-w-polskiej-Policji.html>.

⁴⁵ M. Gąsiorowski, Rola Kynologii Policyjnej w procesie wykrywczym przestępstw, E. W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz (red.), *Przestępczość XXI wieku. Szanse i wyzwania dla kryminologii*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020, s. 137.

⁴⁶ W. Zubrzycki, *Pododdziały antyterrorystyczne policji*, Warszawa 2010, s. 43–46.

⁴⁷ M. Gąsiorowski, Rola Kynologii Policyjnej w procesie wykrywczym przestępstw, E. W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz (red.), *Przestępczość XXI wieku. Szanse i wyzwania dla kryminologii*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020, s. 140.

ustawowych funkcjonariuszy⁴⁸. W służbie prewencyjnej psy są używane przez Policję do pilnowania porządku przy zgromadzeniach, imprezach masowych w tym sportowych, przy przywracaniu porządku, który został zbiorowo zakłócony. Pies pełni wówczas funkcję obronną, wykorzystywany jest jako środek przymusu bezpośredniego. Sama obecność psów wywołuje nieraz efekt psychologiczny i działa na tłum uspokajająco⁴⁹.

W polskiej policji nie służą psy z wykazu ras agresywnych, chociaż niektóre z nich mogłyby sprawdzić się np. w służbie kontrterrorystycznej. Brak psów ras uznanych za agresywne może świadczyć o tym, że zwierzęta te nie przechodzą restrykcyjnej procedury przyjęcia do służby w policji, gdzie sprawdza się nie tylko zdrowie psa pod kątem fizycznym, lecz również, czy też przede wszystkim, jego psychikę. Psy używane przez polską Policję w szczególności w służbie kontrterrorystycznej czy też w prewencyjnej ze względu na swoje predyspozycje, a w szczególności „umiejętności” z całą pewnością mogłyby zostać uznane za niebezpieczny przedmiot. Jak już wspominałem nie tylko ze względu na rasę dany pies może zostać w mojej ocenie uznany za niebezpieczny przedmiot, ale również z uwagi na indywidualne umiejętności jakie nabył w czasie czy to specjalistycznego szkolenia np. obronnego, czy też szkolenia przez właściciela, który mógł pobudzać w nim zachowania agresywne i uczyć takiego postępowania, które sprawi, że pies w wyniku ataku na człowieka będzie mógł spowodować skutki podobne do użycia broni palnej lub noża.

Kolejnym przykładem użycia psów służbowych w formacjach mundurowych oprócz Policji jest również Straż Graniczna, która wykorzystuje psy w szczególności do ochrony granicy państwowej na lądzie i morzu, organizowania i dokonywania kontroli ruchu granicznego, zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji, rozpoznawania, realizowania w ramach właściwości Straży Granicznej zapobiegania i wykrywania przestępstw, wykroczeń oraz ścigania ich sprawców, zapewnienia bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego, a w zakresie właściwości Straży Granicznej – także w strefie nadgranicznej. Szczególną i nieocenioną rolę pełnią psy podczas przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa m.in. w środkach transportu w komunikacji międzynarodowej. Do kolejnych zadań, w których Straż Graniczna wykorzystuje psy służbowe należy m.in. zapewnienie bezpieczeństwa na pokładzie statków powietrznych wykonujących przewóz lotniczy pasażerów, współdziałanie z innymi or-

⁴⁸ § 31 zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji.

⁴⁹ J. W i d a c k i, Kryminalistyka, Wydawnictwo C.H Beck 2008, s. 160.

ganami i służbami w zakresie rozpoznawania zagrożeń terroryzmem i przeciwdziałania tym zagrożeniom, zapobieganie transportowaniu, bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów, przez granicę państwową odpadów, szkodliwych substancji chemicznych oraz materiałów jądrowych i promieniotwórczych, a także zanieczyszczaniu wód granicznych, zapobieganie przemieszczaniu, bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów, przez granicę państwową środków odurzających i substancji psychotropowych oraz broni, amunicji, materiałów wybuchowych i prekursorów materiałów wybuchowych podlegających ograniczeniom. Psy używane w Straży Granicznej dobiera się w taki sposób, aby spełniały kryteria zdrowotne i użytkowe⁵⁰.

Psy są również wykorzystywane w siłach zbrojnych i muszą spełniać ściśle określone wymogi zdrowotne, aby pełnić taką służbę. Przede wszystkim muszą być klinicznie zdrowie w wieku od 14 do 30 miesięcy z prawidłową budową anatomiczną i co warto podkreślić z odpowiednią kondycją psychofizyczną, wolne od chorób mogących mieć negatywny wpływ na ich efektywność w pracy, posiadające zdrowe, kompletne uzębienie, bez wad uniemożliwiających prawidłowe gryzienie, mające prawidłową postawę zgodną ze wzorcem rasy. Do użycia w Siłach Zbrojnych przyjmuje się psy spełniające wymagania użytkowe w tym okazujące pewność siebie podczas odbierania różnych bodźców pochodzących ze środowiska, okazujące zauważalny poziom ciekawości i socjalizacji, wykazujące chęć współpracy z przewodnikiem oraz posiadające wrodzoną predyspozycję do pracy⁵¹.

Należy podkreślić, że zarówno ustawy o Policji, Straży Granicznej jak również Obronie Ojczyzny zawierają odmienne uregulowania dotyczące przyjmowania do służby psów. Brak jest jednolitych kryteriów dotyczących używania psów w służbach. Na uwagę zasługuje fakt, że żadna z powyższych ustaw nie zakazuje wprost przyjmowania do służby psów z wykazu ras agresywnych. Zadania, jakie posiadają psy w poszczególnych formacjach mundurowych, wiążą się z działaniami, które generalnie można określić jako zmierzające do zapewniania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Psy wykorzystywane są w znacznej mierze jako przedmiot lub narzędzie służące do np. zatrzymania sprawców czy ich obezwładnienia, czego najlepszym przykładem są psy zatrudnione w formacjach kontrterrorystycznych. Kolejnym argumentem przemawiającym za uznaniem psów za swoi-

⁵⁰ Ustawa o Straży Granicznej z dnia 12 października 1990 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1061).

⁵¹ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie używania psów i koni w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U., poz. 2456 z dnia 29 grudnia 2021 r.).

ste narzędzie czy też przedmiot jest ustawa o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Zgodnie z jej uregulowaniami obok takich środków jak m.in. kajdanki, pałki służbowe, kaftany bezpieczeństwa, pasy obezwładniające; pociski niepenetracyjne do środków tych zalicza się również psa służbowego, którego można użyć w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionej lub innej osoby, przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia, ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego, przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej, zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia, ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu, zatrzymania osoby, pokonania czynnego oporu. Co do zasady psa służbowego używa się w sytuacji, gdy ma włożony kaganiec, chyba że został on wytresowany do działania bez kaganca lub jego użycie służy odparciu zamachu na życie, zdrowie uprawnionego czy też innej osoby lub wykonywania czynności służbowych wobec osób, w stosunku do których użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadkach wskazanych w ustawie⁵². Jeszcze przed uchwaleniem ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie wykorzystania psa jako środka obezwładniającego stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 9 grudnia 2002 r. wskazując, że pies może być użyty jako środek obezwładniający sprawcę dokonującego czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną. Jednocześnie Sąd podkreślił, że pies określonej rasy (wymieniony w obowiązującym wówczas rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne oraz warunków wydawania zezwoleń na utrzymywanie psa takiej rasy)⁵³, a także oczywiście pies niezaliczany wprawdzie do psów uznawanych za agresywne, ale który ze względu na swą dużą, silną budowę oraz takie cechy jak agresywność, zajadłość i nieustępliwość może być użyty jako środek do obezwładniania pokrzywdzonego, gdyż może spowodować, że ta osoba będzie bezwładna, bezsilna, pozbawiona swobody ruchów. W ocenie Sądu temu ma służyć użycie środka obezwładniającego, a szczucie takim psem to ewidentny przykład takiego właśnie działania⁵⁴.

⁵² Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1416).

⁵³ Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne oraz warunków wydawania zezwoleń na utrzymywanie psa takiej rasy (Dz. U. Nr 159, poz. 1051 ze zm.).

⁵⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 grudnia 2002 r., sygn. II AKa 306/02.

Na uwagę zasługuje w szczególności rasa owczarka belgijskiego malinois, który często pełni służbę w formacjach mundurowych w tym, w Policji Straży Granicznej czy w wojskowych jednostkach specjalnych takich jak amerykańska Navy Seals⁵⁵. Pies ten posiada bardzo duże i szerokie umiejętności, o czym świadczą liczne filmy publikowane w Internecie, w których zwierzęta te pokonują wysokie nawet kilkumetrowe przeszkody, obezwładniają kierowców samochodów, skacząc bezpośrednio do wnętrza pojazdu przez otwartą szybę, prowadzą skuteczny pościg w tym za uciekającym na wysokie przeszkody⁵⁶. Brak odpowiedniego wyszkolenia takiego psa, który jak należy zaznaczyć nie jest ujęty w wykazie psów agresywnych, może spowodować tragiczne skutki czego przykładem jest zdarzenie jakie miało miejsce w lipcu 2022 r. w jednej ze wsi w woj. lubelskim, gdzie dwa owczarki belgijskie śmiertelnie pogryzły 48 – letniego mężczyznę. W pobliżu zwłok ujawniano rower oraz fragmenty odzieży noszące widoczne ślady uszkodzeń. Na ciele denata stwierdzono bardzo liczne otarcia naskórka, rany różnej głębokości, rozerwanie dużych tętnic i żył, które mogły powstać w wyniku gryzienia i drapania przez psy. Wezwany na miejsce rąkacz podjął próbę odłowienia psów za pomocą chwytaka, jednak było to niemożliwe z powodu agresji przejawianej przez zwierzęta. Nieskuteczne okazały się również próby uspienia psów za pomocą środka usypiającego, dlatego z uwagi na zagrożenie, jakie stwarzały zwierzęta, podjęto decyzję o ich odstrzale. Oba psy zostały trafione pociskami z broni. Prokuratura Rejonowa w Lubartowie skierowała w tej sprawie akt oskarżenia przeciwko właścicielowi psów zarzucając mu narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Psy były pozostawione bez pieczy na terenie posesji, której miały pilnować. Ich właściciel nie zastosował adekwatnych zabezpieczeń uniemożliwiających zwierzętom wydostanie się poza teren nieruchomości, co skutkowało ucieczką psów pod jego nieobecność z terenu posesji⁵⁷.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że pies może być uznany za niebezpieczny przedmiot w rozumieniu art. 159 k.k. oraz 280 § 2 k.k. W pierwszej kolejności należy mieć na uwadze psy umieszczone w rozporządzeniu dotyczącym wykazu ras agresywnych. Jednak jak już wspomniałem, wykaz ten nie może być jedynym kryterium i wyznacznikiem uznania danej rasy psa za niebezpieczną, może on natomiast stanowić niejako punkt wyjścia do uznania psa za niebezpieczny przedmiot. Przede

⁵⁵ <https://midogguide.com/pl/dog-breeds/what-kind-of-dog-do-navy-seals-use.html>.

⁵⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=2StJ8BygAD4>.

⁵⁷ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1506325%2Cdwa-psy-zagryzly-48-latka-prokuratura-ustalila-ze-byly-agresywne-wobec>.

wszystkim dlatego, że wykaz obejmuje jedynie 11 ras spośród 344. Przy tym należy podkreślić, że są to dane obejmujące jedynie psy rasowe i liczby te nie uwzględniają psów ras mieszanych. A zatem znaczna część psów znajdująca się poza wykazem również mogłaby zostać uznana za agresywne, a w dalszej kolejności również za niebezpieczny przedmiot.

Kolejnym argumentem przemawiającym za możliwością uznania psa za niebezpieczny przedmiot z całą pewnością są obrażenia do jakich może doprowadzić, podobne w skutkach do użycia broni palnej lub noża. Do takich należą rany kłusane powstałe w wyniku ugryzienia przez psa (mogą spowodować podobne skutki co rany cięte, klute, rąbane czy też nawet postrzałowe). Wszystkie te obrażenia, jeśli są wystarczająco rozległe, mogą prowadzić do tego samego skutku, jakim jest śmierć pokrzywdzonego. Najlepszym przykładem takich obrażeń był omawiany powyżej śmiertelny przypadek zagryzienia przez psy.

Powyższe rozważania w tym opisanym przepisy dotyczące psów i ich doboru w formacjach mundurowych, poglądów doktryny oraz orzecznictwa prowadzą do wniosku, że przy dokonywaniu oceny „stopnia niebezpieczności psa” należy mieć na uwadze przede wszystkim jego indywidualne predyspozycje, umiejętności, posłuszeństwo, stopień wykształcenia, jak również ciętość i agresywność. Jednocześnie dokonując kwalifikacji czynu z art. 159 k.k. czy też z art. 280 § 2 k.k. każdorazowo należy mieć na uwadze wyczerpanie znamion „użycia” i „posłużenia się” niebezpiecznym przedmiotem przez sprawcę. Wówczas należy przeanalizować zachowanie się psa w określonej sytuacji, a w szczególności sposób postępowania jego właściciela, który może w zasadzie dowolnie panować nad zwierzęciem, podburzać lub hamować jego zachowania, popędy, agresję, ukierunkowywać na określone działanie.

Bibliografia

Akty prawne

1. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne, Dz. U. Nr 77, poz. 687.
2. Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne oraz warunków wydawania zezwoleń na utrzymywanie psa takiej rasy, Dz. U. Nr 159, poz. 1051 ze zm.

3. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie używania psów i koni w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2021 r., poz. 2456.
4. Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środku przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz. U. z 2022 r., poz. 1416.
5. Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r., Dz. U. z 2022 r., poz. 572.
6. Ustawa o Straży Granicznej z dnia 12 października 1990 r., Dz. U. z 2022 r., poz. 1061.
7. Ustawa Kodeks Karny z 1997 r. (k.k.).
8. Ustawa Kodeks Karny z 1969 r. (k.k. z 1969 r.).
9. Zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji.

Literatura

1. Gąsiorowski M., Rola Kynologii Policyjnej w procesie wykrywczym przestępstw, E. W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz (red.), *Przestępczość XXI wieku Szanse i wyzwania dla kryminologii*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020.
2. Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2013.
3. Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka – czyli o współczesnych metodach dowodzenia przestępstw*, Wydawnictwo Wolters Kluwer 2020.
4. Konarska-Wrzosek V., *Kodeks Karny Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
5. Kotowski W., *Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia, Kodeks Wykroczeń. Komentarz*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2009.
6. Kulik M., *Kodeks Karny Komentarz aktualizowany*, M. Mozgawa (red.), M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, LEX 2023.
7. Kuszlewicz K., *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
8. Marek A., *Kodeks Karny Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, 2010.
9. Michalski B., *Komentarz do Kodeksu Karnego Część Szczegółowa Tom I, pod red. A. Wąska*, Wydawnictwo CH Beck 2006.
10. Przeczek I., *Psy rasowe*, Wydawnictwo SBM sp. z o.o., Warszawa 2016.

11. Radecki W., Ustawy o ochronie zwierząt. Komentarz, Wydawnictwo Difin 2015.
12. Widacki J., Kryminalistyka, Wydawnictwo C.H Beck 2008.
13. Wilejczyk M., Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta pozostające pod opieką człowieka, Przegląd Sądowy 2016, nr 9.
14. Zubrzycki W., Pododdziały antyterrorystyczne policji, Warszawa 2010.

Orzecznictwo

1. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 31 marca 2022 r., sygn. II AKa 482/21.
2. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 sierpnia 2013 r., sygn. II AKa 236/13.
3. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. 260/09.
4. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 lipca 2005 r., sygn. II AKa 181/05.
5. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. 261/04.
6. Wyrok Sadu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21 marca 2012 r., sygn. II AKa 33/12.
7. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 grudnia 2007 r., sygn. II AKa 429/07.
8. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 lipca 2002 r., sygn. II AKa 157/02.
9. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2002 r., sygn. II Aka 115/2002.
10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1985 r., sygn. III KR 322/85.
11. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 sierpnia 2005 r., sygn. II AKa 135/05.
12. Wyrok Sadu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2 października 1995 r., sygn. II Akr 204/95.
13. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. IV SA/Po 1138/18.
14. Wyrok Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. VI Ka 178/17.
15. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. VI SA/Po 1138/18.
16. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 grudnia 2002 r., sygn. II AKa 306/02.

17. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. II AKa 168/19.

Internet i publikacje prasowe

1. Centralny Dobór Psów do Służby w Policji – Aktualności – Centrum Szkolenia Policji (csp.edu.pl) (dostęp: 15 maja 2023 r.).
2. <https://www.josera.pl/poradnik/wiedza-o-psach/psy-rasy-wedlug-fci.html> (dostęp: 15 maja 2023 r.).
3. <https://www.policja.pl/pol/aktualnosci/219520,Psy-sluzbowe-w-polskiej-policji.html> (dostęp: 15 maja 2023 r.).
4. <https://www.youtube.com/watch?v=2StJ8BygAD4> (dostęp: 15 maja 2023 r.).
5. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1506325%2Cdwa-psy-zagryzly-48-latka-prokuratura-ustalila-ze-byly-agresywne-wobec> (dostęp: 15 maja 2023 r.).
6. <https://midogguide.com/pl/dog-breeds/what-kind-of-dog-do-navy-seals-use.html> (dostęp: 15 maja 2023 r.).

Dogs as dangerous instruments under Articles 159 and 280(2) of the Penal Code

Abstract

This paper analyses a “dangerous instrument” or one of the elements of the offence under Articles 159 and 280(2) of the Penal Code. Particular focus is given to whether a dog may be considered a dangerous instrument. Legal regulations concerning dogs, including the Animal Protection Act, and specific uses of dogs by police service and as a measure of direct coercion by other uniformed services are the starting point for detailed analyses. Comments on the list of aggressive dog breeds described in the Regulation of the Minister of Internal Affairs and Administration, and on the impact thereof on the concept of a dog as a dangerous instrument under Articles 159 and 280(2) of the Penal Code are also offered.

Key words

Firearms, knife, dangerous instrument, dog, aggressive dog breeds, police dog, preventive service, criminal service, counter-terrorism service, Animal Protection Act.